

STUDENTSKÝ ALMANACH 1906

VYDÁN K VŠESTUDENTSKÉ SLAVNOSTI
1906

□ V PRAZE 1906 □
NAKLADATEL SVAZ ČESKO-
SLOVANSKÉHO STUDENTSTVA
- TISKEM „UNIE“ V PRAZE -

□   REDAKCE: □
A. FRINTA, F. X. HODÁČ,
J. KOPAL, J. ROSENZWEIG-
MOIR, DOC. Dr. K. THON.

OBSAH.

	Strana
Prof. dr. <i>T. G. Masaryk</i> : Řeč ke studentům o náboženství, náboženství a škole	1
<i>F. A.</i> : Ze statistiky o náboženské krizi	21
<i>A. Frimta</i> : Český student a slovanská myšlenka	25
<i>Miroslav Prokop</i> : Student a literatura	31
Doc. dr. <i>K. Thon</i> : Vědecká práce a kultura	39
Dr. <i>Ant. Hajn</i> : O Husově fondu	46
<i>F. X. Hodáč</i> : O sociální otázce moravského studentstva	52
<i>Milan Čapek</i> : Dnešní stav řešení sociální otázky českého stu- dentstva	60
<i>Frant. Šelep</i> a: Naše povinnosti k střední škole	66
<i>A. G.</i> : Menšiny a národní celek	71
<i>VI. Bezděkov</i> : Informační cesty menšinové	83
<i>Jan Šebek</i> : Na nábřeží	87
<i>A. Souvenir</i> : Český student v cizině	94
Prof. dr. <i>Frant. Drtina</i> : Akademická svoboda	99
Dr. <i>Arne Novák</i> : Havlíček a české studentstvo	111
<i>O. F.</i> : Nekrolog	118

ARNE NOVÁK:

HAVLÍČEK A ČESKÉ STUDENTSTVO.

K veliké národní oslavě padesáté památky Havlíčkovy smrti hlásí se radostně a nadšeně v první řadě české studentstvo, nikoliv snad jen proto ,aby zúčastnilo se povinně na jedné z oněch příliš četných a příliš hlučných slavností jubilejních, kterými v Čechách s pietou dosti pochybnou uctívají se jedním dechem bytosti vzájemně protichůdné, nýbrž daleko spíše proto, že intensivně a živě cítí svůj bezprostřední a vroucí poměr k Havlíčkově osobnosti.

Havlíček arciť nebyl naprosto tím, co dalo by se nazvati vzorem typického studenta. Nevynikl na studiích ani zvláštní láskou ke škole a učitelům, nepřinesl si z německobrodského gymnasia a z pražské filosofie ani hlubších, cennějších vědomostí ani vynikajících známek, nepodléhal silnějšímu a vydatnějšímu vlivu svých profesorů a nedokončil vůbec vysokoškolských studií, byv ze semináře vyloučen „pro nedostatečný prospěch a lehké zásady“. Osvědčil krajní lhostejnost pro studium chlební, jež dává podklad životu a nedbal na-

prосто o akademické hodnosti a tituly. Nelze však naopak vůbec říci, že by byl Havlíček nikdy nestudoval soustavně a účelně. V Praze mimo školu v době filosofické i seminářské uceloval a učleňoval své vědomosti stavě se již tehdy do služeb lidového buditelství; po vyloučení ze semináře v Německém Brodě vzdělával se široce a úměrně zejména slavisticky, doplňuje poznání jazykové a literární studiem historickým, snažil se získati si naukovou podstavu pro racionalismus a skepticismus dotud spíše jen instinktivní, vnikal podrobněji do ideí písemnictví německého. Na Rusi v domě Ševyrevově pokračovala tato harmonicky se doplňující studia: vedle moderní literatury ruského realismu a vedle písemnictví slavjanofilského bylo tu zastoupeno německé osvícenství XVII. věku s Lessingem v čele a mladoněmecká liberální a emancipační tvorba současná. Knižní vzdělání střídalo se u Havlíčka vždy pravidelně s bohatstvím poznatků životních ze všech vrstev i útvarů společenských, k nimž přinášel Havlíček stejnou míru mladistvého zájmu lačnického po živé a silné realitě i mocně vyvinutou, ostře postřehující vnímavost, která se nikterak nedala obelstítí modním sentimentalismem obestírajícím vše příjemnou, ale zatemňující mlhou. Tato harmonie vzdělání knižního a životního charakterisuje studia Havlíčkova i na dále, dávajíc jim zvláštní sympathický rys bezpečné jistoty. Když Havlíček se roku 1845 definitivně rozhodl státi se politickým žurnalistou a převzítí redakci „Pražských Novin“ staral se, aby nabyl jak rozhledu po současné politice rakouské, tak theoretických vědomostí o moderním státním liberalismu a politické

publicistice, přidržuje se především vzorů, jež podávalo jiho-německé hnutí svobodomyšlné. Skutečně toto sloučení knižní theorie a životní praxe, poznání naukové i reálního jest rys, jímž Havlíček energicky se zmocňuje sympathií a obdivu studentského světa, dává mu rázovitý vzor studia uceleného a živoucího, které inspirujíc se bohatstvím a silou skutečnosti opětně ji násobí a zmocňuje.

Ale důvod vnitřního hlubokého vztahu českého studentstva k Havlíčkovi leží jinde. Havlíček jest typický repraesentant mládí, zdravého, silného, energického mládí v našem národním probuzení, které dotud má ráz stařecký, umdlený, chladně rozvázný, studeně kontemplativní — teprve jím vstupuje svěží, prudká, útočná mládež do českého obrozeného života. Před Havlíčkem jest to jediný Máchas, kdo představuje v českém duševním světě práva a touhy, odvahy a prudkosti mladé duše. Dobrovský a Jungmann jsou filologové předčasně sestárli v prachu knihoven a poznání gramaticko historického; svěží a bystrý Čelakovský snaží se vědomě a soustavně spoutati, disciplinovati, organisovati svůj kypící temperament vyrovnanou, krasocitnou, přesnou grácií; Kollár jest dojemně senilní již v studentských letech, kdy miluje studenou hlavou, přemýšlí o kategoriích mrtvé a archeologické historičnosti, volí místo živé a plnokrevné skutečnosti národní umělou a vyhublou hypothetickou ideologii slovanskou, píše přežilými akademickými formami literárními; sám Palacký, který do Prahy přichází jako krásný, náboženskými i filosofickými krisemi zaměstnaný mladý muž podléhající svůdnému kouzlu krásných

žen a elegantní společnosti, stuhne tu značně v studiích archi-
válních a v prostředí staré šlechty, exklusivního měšťanstva
propadaje výlučně historismu, z něhož vzbudí jej teprve svou
nepřehlupitelnou vehemencí počátky konstitučního života.

Naproti tomu hlásí se v Máchovi a v Havlíčkovi vědomí
a plné mládí se všemi svými zvraty, nejistotami, ale i se vši
svou útočnou energií a činorodou krásou. Havlíček a Mácha
se doplňují: kdežto Mácha znamená temnou, záhadnou, tajem-
nou vášeň, nevypočitatelné zoufalství, daemonickou pochybo-
vačnost, beznadějnou popěračnost, mdlobnou chorobnost,
chmurnou, zamklou lyriku snu, slovem noc mládí, znamená
Havlíček jasný, bezprostřední, racionelní čin, neuhasitelnou
vůli k životu, statečnou a optimistickou důvěru v řád světa,
překypující zdraví a sílu, hlasitou, rozzářenou dynamiku vůle,
prudkou a nahou dramatiku veřejného života, slovem den a
poledne mládí. A právě pro tuto společnou mladistvost, tak
bezohlednou ke všemu danému a přijatému, pohodlně vžitému
a zvykově posvěcenému musili se oba sraziti tak prudce s do-
bou a s jejími nositeli: nikoliv z doby, nýbrž proti době vy-
růstá Havlíčkova osobnost a jeho dílo.

Doba Havlíčkova byla historická: v časové dálce oslavené
a sankcionované romantikou hledala nejen aesthetickou rozkoš
svých umdlených smyslů, nýbrž i poslední důvod svého při-
tomného bytí. První buditelé v XVIII. věku vykombinovali
si z podrobného poznání české dávnověkosti svoji, zprvu ne-
smělou a vagní hypotesu dalšího národního života, kterou
dosti uměle a nejistě proměňovali v čin. Byli jsme — tedy

budeme: tof jejich argumentace. Ještě Palacký ve svém obrovském politicko historickém traktátě, jímž vlastně jsou jeho „Dějiny národu českého“, konstatuje a sestavuje hlavně historické podmínky dalšího rozvoje, shledávaje v nich zvláště průkazné a mocné důvody existenční. Havlíček není naprosto člověkem historickým — jest na to příliš vědomě a vysloveně mlád. Neinspiruje se příliš českou minulostí a neužívá jí ve své politické agitaci za prostředek uvědomovací; nepřemýšlí mnoho o historických právech a jest státoprávníkem velmi vlažným; nepomýšlí na jednotu politické české minulosti a budoucnosti. Mnohem větším právem, než Palacký, mohl Havlíček říci: „Dal jsem přednost živoucím dějinám před pergamenovými.“ Havlíček cítí, chápe a žije českou svobodnou skutečnost příliš intenzivně a bezprostředně, než aby potřeboval historických důkazů a motivace z minulosti. Co jest člověku samozřejmou realitou, toho přece netřeba dokazovati; co proudí žilami a zachvívá nerostem, pro to netřeba posily z historie. Odtud plyne organicky živá a jasná reálnost Havlíčkovy národnostní i jednojazyčné politiky, která značí významný vývojový krok v našem probuzení.

Obrozenské naše slovanství, jemuž Havlíček vypověděl tak kruté nepřátelství, bylo rysem neméně stařeckým. Malá nedůvěra ve vlastní sílu, potřeba chabého těla choditi o berli, nutnost slabého organismu opřiti se o organism větší a silnější projevíly se v obrozenském našem slovanství, které ze záliby filologické stalo se programem literárním, z literárního programu nadějí politickou, z politické naděje agitačním prostřed-

kem veřejným. Havlíček se tomuto slovanství, jež u Jungmanna jest naivní, u Čelakovského vědomé a vroucí, u Kollára spíše osvětové než politické, u Hanky posléze potměšilé, ziskuchtivé a policejní, chrabře brání, jednak jistotou svého poznání jednak jistotou svého citu. Jest z prvních, kdož znají z reální autopsie Slovanstvo a především Rusko, k němuž sympathie určovaly teploturu slovanského nadšení v Čechách vůbec; ba Havlíček zná podrobně i hnutí slavjanofilské, řešící důsledně celý životní problém názorem o svrchovanosti a svéráznosti ducha slovanského, a proto volá energicky: Čech — ne Slovan. Jeho mládí, energické, smělé, radostné mládí nepotřebuje opory ve slovanství. Chce stavěti jen na vlastní síle, na vlastní vlastním uvědomění, na vlastní vnitřní jistotě, na národnosti pojaté samosprávně a samostatně, bez naivních fikcí a pohodlných fráší, na národnosti pojaté lidověji než pojímali ji předchůdci. Byla-li v obrozeném slovanství silná součástka hluboké úcty k samodržaví, k aristokratismu státnickému i učeneckému, přináší Havlíček náhradou češství lidovější, demokratičtější, které rádo opouští studovnu učencovu a jizbu měšťákovu, aby šlo mezi lid, na venkov, do práce.

Ještě proti jednomu význačně stařeckému rysu našeho národního obrození vzpírá se Havlíček celou intenzivností svého mládí: proti upřílišené filologičnosti, jež ze záliby a doktriny vědecké proměnila se zvolna v inspiraci básnickou, v direktivu snažení veřejného, v náladový prvek veškerého národa. Jsouc krevní sestrou romantické historičnosti odvracela zřetel od bezprostřední skutečnosti k minulosti a k dávno-

věkosti; přeceňovala jazykový nástroj na účet vlastního cíle a účelu, národního života; propůjčovala slovu, a to namnoze slovu mrtvému, uměle vykonstruovanému nadvládu nad živou, čínorodou myšlenkou. Filologičnost, jež u Dobrovského a u Jungmanna byla plodným principem obrodným, octla se u Kollára již na hranici hluché a neplodné fiktivnosti a stala se v kruhu Hankově principem podvodu a lži. Havlíček nezná kultu jazyka, nýbrž přijímá řeč jako pouhý myšlenkový nástroj, zdůrazňuje účelnost, působnost tohoto nástroje, aby posléze postoupil od myšlenky k činu. Jest mladou duší, která cítí vnitřní nutnost vysloviti svůj volný a ideový obsah a ve varu dne a v prudkosti dojmu čínorodého netáže se ani po formě, již se vyjadřuje. Podle toho jest i Havlíčkův jazyk: živý, lidový, úsečný, důrazný, jasný a svěží. Jest to zbraň, již kul a kalil mečíř, na niž však nepracoval ciseler.

Mladistvost Havlíčkova, která určuje jeho produktivní odpor proti době senilní a mdlobné, jest tedy vůdčím rysem jeho charakteru; ona jest důvodem a má býti hybným principem studentských oslav památky Havlíčkovy. Pro studentstvo oslavy ty nemají a nesmějí vyvanouti s jubilejním týdnem, s jubilejním měsícem, s jubilejním půlletím: kdykoliv české studentstvo sdruží se v zdraví a v síle, v radosti a v kráse k mladistvému, odhodlanému činu, vždy oslaví jím důstojně památku Karla Havlíčka, představitele čínorodého mládí v národním našem životě.